

מערך שיעור חיסכון- למה ואיך

במפגש זה התלמידים יכירו את נושא החיסכון כאמצעי להגשמת יעדים. עיקר השיעור עוסק בהיבטים התנהגותיים של החיסכון כגון תכנון עתידי ודחיית סיפוקים. המושגים שיילמדו הם: "ריבית", "ריבית דריבית", "חיסכון", "תכנון עתידי", "הצבת יעדים", "אפיקי חיסכון".

קהל יעד: תלמידי כיתות י'

משך הפעילות: 90 דקות (2 שיעורים)

מטרות:

1. היכרות עם מושג החיסכון ואפיקי החיסכון הקיימים
2. תכנון עתידי באמצעות חיסכון
3. הקניית כלים להתנהגות נכונה ביחס לחיסכון
4. כלים להשוואה בין אפיקי חיסכון

עזרים:

1. מצגת השיעור
2. מחשב עם חיבור לאינטרנט, מקרן ורמקולים

הכנות מקדימות:

להדפיס לתלמידים את הסיפור "לשבור את החזיר" מאת אתגר קרת (נספח 1).
גיליונות נייר לפי מספר הקבוצות (3-5 תלמידים בקבוצה) ומספר טושים לכל צוות.
להדפיס לכל תלמיד פתק "החלום שלי" (נספח 2)

ידע מוקדם: היכרות עם המושגים כסף ואמצעי תשלום, בנקים.

מהלך המפגש:

פעילות	נושאים/מושגים	משך
פתיחה	חיסכון ככלי להגשמת יעדים	15 דקות
תכנון עתידי	הצבת יעדים	10 דקות
חיסכון כהתנהגות	כיצד נכון לחסוך?	20 דקות
ריבית	מהי ריבית? מהי ריבית דריבית?	25 דקות
אפיקי חיסכון	• תכניות חיסכון • פק"מ ומכ"מ • קופת גמל • אפיקי השקעה	10 דקות
סיכום	חזרה על מושגים	10 דקות
סה"כ		90 דקות

פתיחה (15 דקות):

לתת לתלמיד (אחד או יותר, לפי תורות) להקריא את הסיפור "לשבור את החזיר" מאת אתגר קרת (נספח 1).

הסיפור מספר על ילד בשם יואב שהוריו מנסים ללמד אותו על חיסכון. אבל הלקח של הילד הוא אחר.

לשאול את התלמידים:

1. כיצד יואב הרוויח כסף? (שתה את השוקו עם [1 ש"ח] או בלי [0.5 ש"ח] הקרום)
2. מה היה הלקח שההורים של יואב ניסו ללמד את אותו? (להרוויח ולחסוך)
3. למה יואב העדיף את החזיר על פני הבובה? (הבובה הייתה מושג ערטילאי בעוד קופת החיסכון בצורת חזיר הייתה מוחשית ונוכחת)

אנחנו לא אוהבים לחסוך. כמו יואב, ששונא שוקו ושותה אותו בכל זאת בשביל לחסוך עבור בובה, אנחנו מוכנים לעשות דברים שאנחנו לא בדיוק נהנים מהם כדי להשיג את מה שאנחנו כן רוצים. אחד הכלים שאנחנו משתמשים בהם הוא חיסכון. הרבה יותר קל לנו להבין ולזכור את מה שעומד מולנו, כמו החזיר של יואב או פיתויי קניות, מאשר יעד עתידי שלא מול העיניים.

חיסכון הוא החלק של ההכנסה שלנו שאנו לא מוציאים על בילויים או על קניית מוצרים היום, אלא זהו סכום שנצבר לעתיד. כך מתאפשר לנו לרכוש בבוא היום מוצרים או שירותים שאנחנו רוצים ושאינן ביכולתנו לקנות אותם בהווה בגלל מחסור בכסף. על פי ההגדרה, חיסכון הוא כסף שאנו צוברים בהווה לשם שימוש עתידי לכל מטרה או חלום פיננסי אותו נרצה להגשים. ההתנהגות הפיננסית שלנו מבוססת על איזון מתמיד בין הכנסות שלנו לבין הוצאות שלנו. בעולם מושלם צריך להתקיים איזון בין ההכנסות וההוצאות שלנו- כלומר על כל שקל שאנחנו מוציאים הרווחנו לפחות שקל קודם לכן, אבל החיים מורכבים יותר וגם בלתי צפויים. יש מוצרים או שירותים שאנחנו לא יכולים לקנות מההכנסה השוטפת שלנו, ואירועים בלתי צפויים עלולים לגרום לירידה בהכנסות או לעלייה בהוצאות (או שניהם יחד).

שאלה לתלמידים: אילו אירועים בלתי צפויים עלולים לקרות שיש להם משמעות כלכלית? תאונה, פיטורים, והחמור מכולם: אובדן טלפון נייד (לא עלינו ☺).

חיסכון מאפשר לנו לתכנן רכישה גדולה כמו גם להתמודד עם אירועים בלתי צפויים מבלי להיכנס לחובות.

שאלה לתלמידים: אילו דברים אתם רוצים לקנות?

אוספים מהתלמידים תשובות ומנסים לתת להן אומדן מחיר גס. ממיינים בטבלה לפי 3 סדרי גודל שונים, עד 1,000 ש"ח, בין 1,000 ל- 5,000 ש"ח ויותר מ- 5,000 ש"ח.

אפשר גם להסתפק בדוגמאות:

משקפי שמש (500 ש"ח)

סמארטפון חדש (2,000 ש"ח)

חופשה בחו"ל אחרי התיכון (6,000 ש"ח)

סמנו יעד אחד מכל עמודה ושאלו כמה זמן להערכתם יידרש להם כדי לחסוך לקראתו?

כלומר, ננסה לחשוף האם התלמידים חוסכים בכלל.

חיסכון יכול לעזור לנו להשיג מטרות כלכליות שונות בין אם לטווח הקרוב או לטווח הרחוק,

אנחנו רק צריכים לבחור את החיסכון הנכון לנו, וכמובן יעדים שהם ברי השגה.

תכנון עתידי (10 דקות):

אז איך מתכננים? קודם כל מציבים יעד ובודקים כמה באמת הוא עולה. למשל אם רוצים לטוס לחופשה בת 4 ימים באילת, על מה צריך לשלם?

[כרטיס טיסה/אוטובוס, מלון, אוכל, הוצאות תחבורה נוספות, בילוי, קניות]

כמה יעלה כל אחד מהמרכיבים הללו?

לאחר שתרגמנו את היעד לעלות כספית, עלינו לבדוק כמה הכנסה פנויה, כלומר כמה כסף אנחנו מרוויחים או מקבלים בחודש, וכמה מזה אנחנו יכולים לחסוך.

מכאן נדע כמה זמן דרוש לנו באמת בכדי לחסוך לחופשה באילת.

חיסכון כהתנהגות (25 דקות):

בשלב הראשון לתכנון חיסכון, למדנו כיצד לחשב את העלות של יעד. עם זאת, חיסכון זה לא רק חשבונאות, יש בו בעיקר היבטים של התנהגות. נחזור לתוכנית שלנו לחופשה באילת. הגענו לסכום X (לציין מה הסכום שאליו הגעתם באומדן). האתגר שלכם עכשיו הוא לתכנן אפליקציה שתזכיר לאנשים לחסוך. עליכם לתכנן:

1. מתי, כלומר באיזו תדירות תופיע התזכורת
 2. איך, כלומר באיזה אמצעי (תמונה, טקסט, וידיאו)
 3. תוכן – מה יופיע בתזכורת
- לרשותכם גיליון נייר וטושים.
לרשותכם 10 דקות.
כל צוות מציג את הרעיון שלו.

לאחר הצגת עבודת הצוותים להקרין את הסרטון על חיסכון של פרופ' דן אריאל:

<https://www.youtube.com/watch?v=6Hxani4GrYg>

לאחר הצפייה לשאול: מה היו 4 הדרכים השונות לעידוד חיסכון?

- א. תזכורת שבועית לחוסך: אם תחסכו 100 ש"ח תקבלו 10 ש"ח נוספים
 - ב. תזכורת שבועית לחוסך: קיבלתם 10 ש"ח ואתם צריכים לחסוך עוד 100 ש"ח
 - ג. תזכורת רגשית
 - ד. תזכורת בצורת המחשה ויזואלית
- איזו שיטה הייתה אפקטיבית, כלומר טובה, ביותר?
ההמחשה הויזואלית הייתה האפקטיבית ביותר.
מה ההסבר של פרופ' דן אריאלי לכך?
משום שאנחנו מוצפים בתזכורות להוצאות, פרסומות למשל, אבל אין לנו שום תזכורת לחיסכון.

אז כיצד נכון לחסוך?

תכנון חיסכון דורש התחייבות – הפרשה שבועית או חודשית קבועה, גם אם בסכום קטן, עדיפה על נסיון לחסוך בבולמוס, בין אם עכשיו או בעתיד.

ריבית (25 דקות):

מהי ריבית?

חיסכון במסגרת בנקאית, כמו תכנית חיסכון או פיקדון, נושא רווח מעצם הפקדתו בתכנית.

אותו רווח מכונה "ריבית". מהי ריבית?

צפייה בסרטון: <https://youtu.be/MhvjCWfy-lw>

כפי שראינו בסרטון, ריבית היא מחיר הכסף. הסכום הכספי שנקבל בתמורה להלוואה הכספית שניתן לגורם חיצוני למשך תקופה מסוימת. במילים אחרות, הבנק משלם על הזכות להשתמש בכסף שלנו בזמן תקופת החיסכון.

איך מחשבים ריבית?

נחזור על הדוגמה שראינו בסרטון, עם מספרים דומים.

יש שלושה מרכיבים שצריך לקחת בחשבון: קרן, שיעור הריבית וזמן.

קרן היא הסכום אותו הפקדנו. בין אם הפקדנו באופן חד-פעמי או בהפקדה חודשית, הסכום הזה מצטבר לקרן שהיא הבסיס לחיסכון.

את הקרן מכפילים בריבית. ריבית מחושבת בשיעור שנתי. כלומר שאם מציעים לנו תכנית חיסכון שנושאת (כלומר שנקבל) ריבית בשיעור של 5 אחוזים, הכוונה היא לתקופה של שנה.

אם נחסוך לתקופה של חצי שנה נקבל רק חצי מהריבית.

נניח שקיבלתם מתנה נדיבה בסך 10,000 ש"ח. אתם רוצים לחסוך את הכסף לעוד שנה.

כמה כסף נקבל בסוף השנה?

קרן	שיעור הריבית השנתית	רווח ריבית	ריבית + קרן
10,000	5%	500	10,500

אבל אם נמשיך את הכסף באמצע השנה?

קרן	שיעור הריבית השנתית	רווח ריבית	ריבית + קרן
10,000	5%	250	10,250

איך מחשבים ריבית?

מכפילים את הריבית כשבר עשרוני, כלומר 5 אחוזים (בשבר עשרוני 0.05) בקרן. אם רוצים לחשב את הריבית והקרן ביחד מכפילים את הקרן ב 1.05.

מי קובע את הריבית?

הריבית הבסיסית נקבעת ע"י בנק ישראל. זו הריבית שבנק ישראל משלם לבנקים שמפקידים אצלו כסף. נכון לאפריל 2018 ריבית בנק ישראל היא 0.1%. הבנקים מוסיפים לשיעור הריבית הבסיסית מרווח נוסף וביחד נקבעת ריבית מסחרית שנקראת ריבית הפריים. ריבית הפריים נכון לאפריל 2018 היא 1.6%. על בסיס ריבית הפריים הבנקים מלווים כסף בריבית פריים ועוד תוספת מסויימת, ומשלמים לחוסכים ריבית פריים ממנה מורידים שיעור מסויים. שיעור הריבית שהבנקים משלמים לחוסכים תלוי בהיקף החיסכון, תדירות ההפקדות, משך תוכנית החיסכון ותנאים נוספים שיכולים להיות שונים מבנק לבנק.

מהי ריבית דריבית?

צינו קודם שהריבית מחושבת לפי שנה. אבל מה אם נחסוך לתקופה של יותר משנה? בתום השנה רווחי הריבית מצטרפים לקרן, כלומר שבשנה השנייה נקבל ריבית לא רק על הכסף שהפקדנו אלא גם על הרווחים מהשנה הקודמת. וכך הלאה כל שנה.

תקופה	קרן	שיעור הריבית השנתית	רווח ריבית	ריבית + קרן
שנה 1	10,000	5%	500	10,500
שנה 2	10,500	5%	525	11,025
שנה 3	11,025	5%	551.25	11,576.25

כיום הריביות נמוכות בהרבה, כך שרווחי הריבית הם רק עשירית ממה שמופיע בדוגמה, אבל העיקרון זהה.

כיצד מחשבים ריבית דריבית?

מעלים את הריבית בחזקה, כאשר מספר השנים הוא המספר בחזקה. בדוגמה שלנו:

$$\text{ריבית}^{\text{שנים}} * \text{קרן} = \text{קרן} + \text{ריבית}$$

$$500 + 10,000 = 10,000 * 1.05^2 = 11,025$$

(לקבוצה חזקה) בקשו מהתלמידים לחשב לפי נוסחה זו את סך הריבית והקרן לאחר שנתיים, שלוש ועשר שנים.

$$1,025 + 10,000 = 10,000 * 1.05^2 =$$

$$11,576.25 = 10,000 * 1.05^3 = 11,576.25$$

$$16,288.95 = 10,000 * 1.05^{10} = 16,288.95$$

אנחנו לא צריכים לחשב ידנית את הריבית בכל פעם, אלא רק להבין את העיקרון. הנה למשל [מחשבון ריבית מקוון](#) שיעשה את העבודה עבורנו.

אפיקי חיסכון (10 דקות):

סעיף מהווה הרחבה וניתן גם להפנות את התלמידים ללמידה עצמית באתר שלנו.
אפשר להסתפק בסרטון הבא ולדון במושגים שעלו בו.

<https://youtu.be/oNaLcbPzGt8>

הסרטון מסביר על שתי האפשרויות שניתנות להורים לחיסכון לילדיהם. הדילמות שעולות בו נכונות לכל תכנון חיסכון. מהם?

1. מעט ובטוח לעומת יותר ומסוכן
2. לטווח קצר או לטווח ארוך
3. פשוט ומוכר או חדש ומורכב

אלו הן השאלות העיקריות שנשאל את עצמנו לפני שניגש לבדוק את אפיק החיסכון המתאים לנו.

תכנית חיסכון?

תכנית חיסכון היא אפיק (מסלול) חיסכון שמתאים לסכומים קטנים עד בינוניים לתקופות קצרות ובינוניות. קיימים סוגים שונים של תכניות חיסכון שתלויות בסכום ותדירות ההפקדות, משך התוכנית, שיעור הריבית וגם הצמדה למדד או לשער הדולר. ההצמדה היא שיעור שמחושב על הסכום בדומה לריבית, אבל בשונה מריבית היא יכולה גם להיות שלילית. למשל אם הפקדנו בתכנית חיסכון צמודה לדולר ארה"ב, ולאורך התקופה אמנם קיבלנו ריבית של 1% אבל הדולר איבד באותה תקופה 2% משווי לעומת השקל, אז נפסיד 1%. לתוכניות חיסכון יש נקודות יציאה, כלומר מועד שבו אפשר להוציא את הכסף לפני סוף התקופה, בדרך כלל לאחר לפחות שנה, ובדרך כלל רק אחת לשנה. אם ברצונכם לפתוח תכנית חיסכון, בצעו סקר שוק בין בנקים בדקו את התוכניות ובחרו בזו שמתאימה לכם. אפשר לפתוח תוכנית חיסכון גם לילדים קטנים (כאשר ההורים הם אלו שמפקידים) ואפשר לפתוח תוכניות חיסכון גם בבנק אחר מזה שבו מנהלים את חשבון העו"ש.

קופות גמל

קופות גמל מקבלות הפקדות מאנשים ומשקיעות את הכסף בשוק ההון, כלומר מניות, מטבע חוץ, איגרות חוב ועוד. קופות גמל הן אפיק חיסכון שמתאים יותר לטווח ארוך כמו למשל פנסיה או חיסכון לכל ילד. כאשר בוחרים קופת גמל בוחרים גם את אופן ההשקעה של הכסף, שיכול לכלול קניית מט"ח (מטבע חוץ), ניירות ערך כמו מניות ואיגרות חוב (עוד על כך בפרק על שוק

ההון). חשוב לזכור שהריבית לא מובטחת כי הרווחים תלויים באפיקי ההשקעה של קופת הגמל. קופות הגמל הן חברות שמתמחות בניהול כספים ואינן חלק מהבנקים.

אפיקי השקעה

מי שרוצה לחסוך לטווח ארוך באופן עצמאי יכול גם לקנות ישירות ניירות ערך או אפילו סחורות כמו זהב. צריך ללמוד כיצד להשקיע באפיקים כאלו ולקחת בחשבון שהסיכון, במיוחד בטווח הזמן הקצר, הוא גבוה.

סיכום (10 דקות):

לפני שנסיים, נבקש מכל תלמיד לכתוב על פתק את החלום שלו (אפשר להיעזר בנספח 2).
נשמור את הפתקים במעטפה ונחזור אליה במפגש הסיום של התוכנית.
לרשותכם סרטון מומלץ אשר מסכם את נושא אפיקי החיסכון וכן את נושא החיסכון

להשקעה: <https://youtu.be/NkkiIYTEzhY>

חיסכון

ריבית

השקעה

מומלץ גם לשלוח לאתר או להפעיל את האינטראקציות [מפרק חיסכון](#) בכיתה.